

Europa och reaganomics

Det dröjde inte lång tid efter börs-krisens utbrott i oktober innan socialdemokratiska ekonomidebattörer förtjust sökte hävda att detta var slutet för "nyliberalismen". Nu skulle vi äntligen kunna få en ekonomisk debatt med sans och förnuft, utan störande och extrema krav på lägre skatt och privatiseringar, vilket är vad socialdemokrater kallar nyliberalism.

Det är något patetiskt över denna glädje. Efter att under lång tid varit tillbakapressade i den ideologiska debatten behövdes det ett börsras för att ge socialdemokratin ideologisk stimulans och tillförsikt. Eftersom börsrasen utlöstes av obalanser i den amerikanska ekonomin gavs en möjlighet att inom den ekonomiska debatten vinna den socialistiska ideologins börskurs åter.

I ivern att hämta hem dessa ideologins börsvinster glömde svenska socialdemokrater tre saker som har sin betydelse för den politiska debatten oavsett hur man förklarar orsaken till det stora börsraset.

För det första är detta börsras relativt 80-talets börsuppgång mycket litet. Den socialdemokrat som vill hävda en ideologisk vinst på grund av nedgången bör betänka att den ideologiska förlust som av motsvarande skäl måste realiseras på grund av den dessförinnan långvariga och stabila börsuppgången är mångfaldigt större.

Innan man jublar över den amerikanska ekonomins misslyckande bör man dessutom betänka att den under 80-talet slagit en hel del rekord. Det som därigenom uppnåtts kvarstår. Dessutom, vad säger man om USA genom dollarns fall får ordning på sin handelsbalans och en ny uppgång?

För det andra borde det för svenska socialdemokrater vara särskilt angeläget att hålla i minnet att den tredje vägens ekonomiska politik i allt väsentligt burits upp av den amerikanska tillväxten. Inte minst är detta uppenbart när nu de ekonomiska framtidsprognoserna skruvas ner på grund av börskrisen och när åter igen vär lönekostnadsutveckling ger en besvärande framtidsbild av vår bytesbalans. Det är väl ändå inte Reagans och nyliberalismens fel att vi inte kunnat lösa de långsiktiga strukturproblemen i vår egen ekonomi? Snarare skall de skyllas för en tillväxt som dolt de problem vår lönekostnadsutveckling och våra skattehöjningar gett.

För det tredje borde man innan man sätter jublet i halsen komma ihåg att Sverige är ett av de länder som synes vara minst rustade att klara de problem som följer i spåren av en minskad tillväxt. I landet med den tredje vägens löntagarfonder har börskursen rasat mer än i andra västeuropeiska länder. I landet med den tredje vägens skattepolitik har vi 6 % högre skatter än vi hade när Reagan tillträdde och började sänka skatterna i USA. Andra viktiga industriländer har också sänkt skatten, bland annat för att de insett samma sak som Kjell-Olof Feldt insåg för Sveriges del för några år sedan. Sverige kan inte långsiktigt ha en skattepolitik som radikalt skiljer sig från omvärlden. Att skillnaden trots denna insikt nu är ännu större är inte "nyliberalismens" fel utan Feldts och den tredje vägens.

Viktigare för den politiska debatten än dessa tre påpekanden är emellertid att de obalanser som orsakade börsrasen inte beror på de skattesänkningar och privatiseringar som genomförts i USA, och som svenska socialdemokrater nu försöker ar-

gumentera emot med hjälp av den amerikanska ekonomins problem. Skattesänkningarna i USA har nämligen inte gett lägre skatteintäkter utan högre. Det må bero på konjunkturen, men konjunkturen påverkas i sin tur av skattepolitiken. Oavsett om man accepterar detta samband eller ej; skatteintäkterna har inte minskat. Det är dessutom inte så att det amerikanska budgetunderskottet växer, det minskar.

Budgetunderskottet beror inte på de marknadsekonomiska reformerna utan på den del i den amerikanska ekonomiska politiken som kan sägas ha varit keynesiansk. Eller för att tala med storsvenska ord, det är den delen av ekonomin som påverkats mest av den svenska tredje vägens filosofi. Den amerikanska försvarssatsningen från början på 80-talet gav stora offentliga utgifter och ett betydande budgetunderskott. Nu möter även de västeuropeiska nationerna, liksom världsekonomin i stort, dessa problem i form av minskad tillväxt och en mindre optimistisk bild av framtiden.

Orsaken till det amerikanska budgetunderskottet är av det slaget att det ger

västeuropéer av varje politisk riktning anledning till eftertanke. Det framstår som en ödets ironi att börskrisen kom ungefär samtidigt med det amerikansk-sovjetiska avtalet om medeldistansrobotarna i Europa. Samtidigheten är en tillfällighet men sambandet finns där.

En orsak till den amerikanska försvarssatsningen var den bristande viljan och förmågan hos USAs allierade i Europa att själva ta på sig den ekonomiska bördan av ett starkare försvar. När USA i stället tog på sig denna börda möjliggjorde man genom sin försvarssatsning att västsidan bland annat fick de medeldistansrobotar som kunde motivera Sovjet att förhandla bort sina SS-20 från Europa. Nu får Europa genom minskade börskurser och vikande ekonomisk tillväxt betala för den trygghet man förhoppningsvis har vunnit.

Alternativet hade varit att själv betala för ett försvar som motiverat Sovjetunionen till förhandlingar. Det ligger därför en viss sensmoral i börskrisen, inte minst för socialdemokratiska debattörer som ser den så kallade nyliberalismens död i dess spår. "There is no such thing as a free lunch", som det sägs på nyliberalt håll.